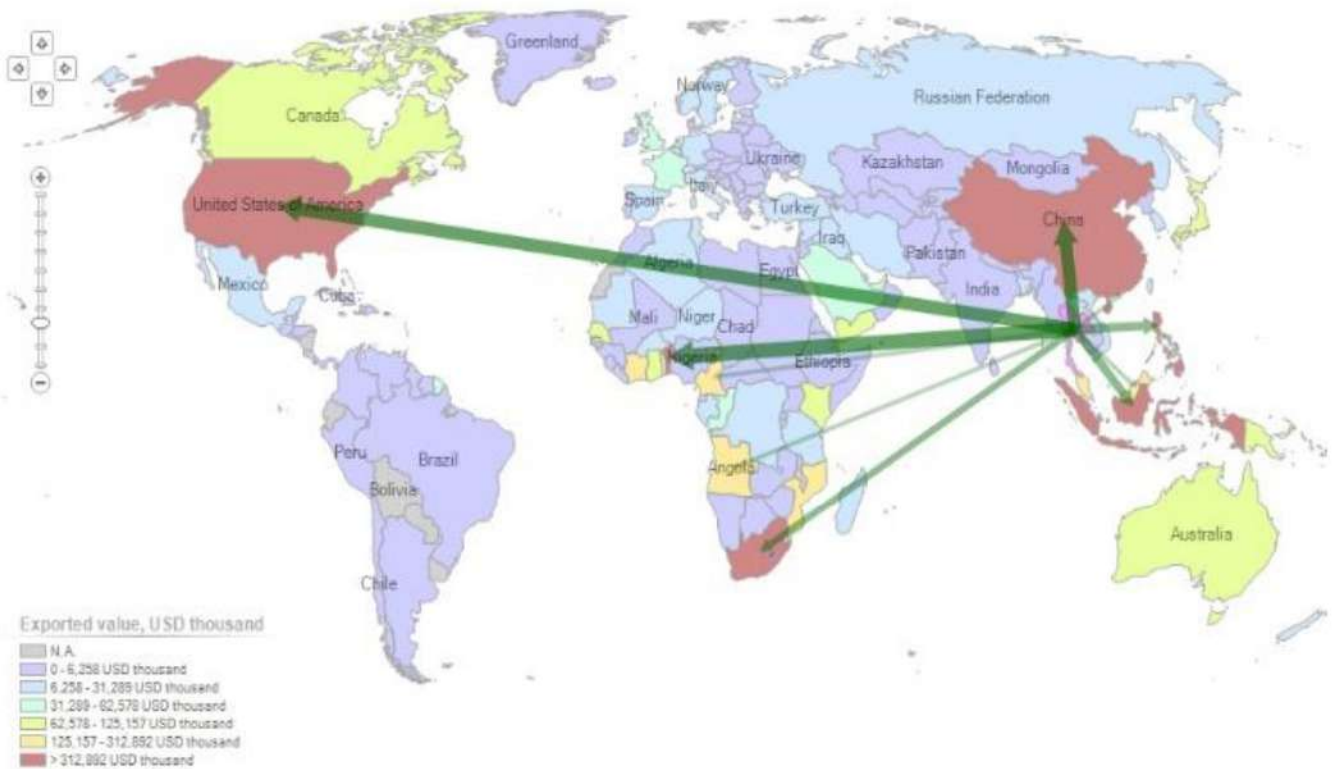

สถานการณ์ข้าวไทยในแอฟริกาตะวันตก

แผนภาพประเทศผู้นำเข้าจากไทย 10 อันดับแรก

List of importing markets for a product exported by Thailand in 2018
Product : 1006 Rice

ที่มา: UNCTAD (2019)

ตลาดส่งออกข้าวไทย

ข้าว คือ ผลผลิตด้านการเกษตรที่สำคัญที่สุดของไทย โดยพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ของประเทศ หรือ มากกว่าร้อยละ 50 เป็นไปเพื่อการปลูกข้าว ผลผลิตข้าวของไทยปี 2018 อยู่ที่ 20 ล้านตัน บริโภคภายใน 11 ล้านตัน และส่งออก 10 ล้านตัน (มีการใช้ข้าวในสต็อก) การส่งออกข้าวจึงมีความสำคัญกับประเทศในฐานะที่เป็นการสร้างรายได้ และเป็นตลาดสำคัญแก่เกษตรกร

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตลาดข้าวที่สำคัญที่สุดของไทย ก็พบตัวเลขที่ค่อนข้างน่าประหลาดใจ กล่าวคือ ประเทศที่รับซื้อข้าวจากไทยมากที่สุดกลายเป็นประเทศเบนิน โดยในปี 2018 เบนินซื้อข้าวจากไทยถึง 1.5 ล้านตัน หรือ ร้อยละ 15 ของการส่งออกข้าวไทยทั้งหมด โดยเบนินครองแชมป์ลูกค้าชั้นดีมียาวนานหลายปี (มีแค่ปี 2015 ที่ฟิลิปปินส์ซื้อมากกว่า) โดยเฉพาะปี 2017 เบนิน เป็นลูกค้ารายใหญ่โดยซื้อข้าวจากไทยถึง 1.8 ล้านตัน หรือ ร้อยละ 18 ของการส่งออกข้าวทั้งหมดของไทยเลยทีเดียว

ฉบับเดือน พฤษภาคม 2019 /02

ที่น่าตกใจนั้นไม่ใช่แค่ว่า ตลาดข้าวไทยกลายเป็นคนแอฟริกันเท่านั้น แต่ที่น่าตกใจกว่าคือ เบนินมีประชากร แค่ 11.18 ล้านคนในปัจจุบันเท่านั้น! หากเรื่องนี้เป็นเรื่องจริงแปลว่า คนเบนินบริโภคข้าวประมาณคนละ 1 ตันต่อปี หรือ วันละประมาณ 3 กิโลกรัม !! หรือเรียกได้ว่า คนเบนินทานข้าว เก่งกว่าคนไทยที่บริโภคข้าวเฉลี่ย 150 กิโลกรัมต่อคน ถึง 6.5 เท่า !!! ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้

ที่มา: Worldatlas

ไนจีเรีย คือ ตลาดที่สำคัญที่สุดตัวจริงของไทย

เรื่องดังกล่าวนี้ดูน่าตกใจ และไม่น่าเป็นไปได้ แต่การส่งออกข้าว และการนำเข้าข้าวของเบนินจากไทยนั้นเป็นเรื่องจริง เพราะมีหลักฐานถูกต้อง คำถามจึงอยู่ที่ว่า แล้วคนเบนินทำอะไรกับข้าวไทย ?

ก่อนที่จะตอบคำถามนั้นได้ เราลองมาดูกันก่อนว่า อะไรคือปัจจัยให้ประเทศไหนซื้อข้าวเยอะหรือน้อย? ในทางเศรษฐศาสตร์พบปัจจัยสำคัญ 2-3 ประการ คือ (1) ประเทศนั้นต้องนิยมทานข้าวเป็นแหล่งคาร์โบไฮเดรต สำคัญก่อน (เราจึงไม่เห็นยุโรป กับสหรัฐฯ เป็นตลาดหลัก เพราะชาวตะวันตกนิยมบริโภคคาร์โบไฮเดรตจากข้าวสาลีเป็นหลัก) (2) ประเทศนั้นต้องมีรายได้พอกินข้าว และ (3) ประเทศนั้นต้องมีประชากรบริโภคข้าวมาก

ซึ่งเมื่อมองไปทางแอฟริกาตะวันตกซึ่งเป็นถิ่นฐานที่ตั้งของประเทศเบนินก็จะพบประเทศที่เข้าข่าย 3 ข้อ คือ ประชากรเริ่มรู้จักการบริโภคข้าว มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ ประชาชนเริ่มมีรายได้มากขึ้น และมีประชากรมากที่สุดก็คือ ไนจีเรีย ที่มีประชากรมากที่สุดทวีปแอฟริกา คือมากกว่า 180 ล้านคน และมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุด (GDP สูงที่สุด) ในภูมิภาค คือ 1 ล้านล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ

ไนจีเรียจึงน่าจะเป็นตลาดหลักตัวจริงของไทยมากกว่าเบนิน !!

ซึ่งหากพิจารณาจาก ข้อมูลการบริโภคข้าวของคนไนจีเรีย ที่ต้องการการบริโภคประมาณ 7 ล้านตันต่อปี เปรียบเทียบกับการผลิตที่ 3.8 ล้านตันแล้วก็จะเห็นได้ว่าไนจีเรียต้องนำเข้าข้าวเข้ามาทดแทนถึงปีละกว่า 3 ล้านตัน แต่ตัวเลขการนำเข้าข้าวของไนจีเรียนี้ แทบไม่มีปรากฏในฐานข้อมูลศุลกากรของไนจีเรีย

เกิดอะไรขึ้นกับตลาดข้าวไทยในแอฟริกาตะวันตก

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม และตรวจสอบกับข้อมูลเชิงสถิติตัวเลข ทำให้ค่อนข้างมั่นใจได้ว่าหลายประเทศในแอฟริกาตะวันตกนำเข้าข้าวจากไทยมาบริโภคเป็นปริมาณมหาศาล แต่เหตุใดปริมาณการนำเข้าข้าวจึงไปอยู่ที่เบนินประเทศเดียว?

ฉบับเดือน พฤษภาคม 2019 /02

คำตอบอยู่ที่การกีดกันการค้าของประเทศต่างๆ ในแอฟริกาตะวันตก โดยเฉพาะไนจีเรียที่เคยเป็นตลาดใหญ่มากของไทยนั้น มีนโยบายการปกป้อง และจงใจแกมบังคับให้ต่างชาติ (โดยเฉพาะไทย) เข้ามาลงทุนยังไนจีเรีย จึงได้ทำการขึ้นค่าธรรมเนียมนำเข้าสินค้า (ไม่ได้ขึ้นภาษีศุลกากร เพราะจะผิด WTO) ให้สูงกว่าร้อยละ 100 ของราคาสินค้า ส่งผลให้ราคาข้าวของไทยจะสูงมากหากนำเข้ายังไนจีเรียโดยตรง เบนินซึ่งเป็นประเทศติดกัน และมีความตกลง ECOWAS กับกลุ่มประเทศต่างๆ ในแอฟริกาตะวันตกจึงรับอาสาเป็นผู้นำเข้าข้าวจากไทย และกระจายส่งออกไปยังภูมิภาคเอง โดยคิดค่าตอบแทนเป็นส่วนต่างของราคาสินค้า เบนินที่มีประชากร 11 ล้านคนจึงนำเข้าข้าวจากไทยมากถึง 1.5 ล้านตัน

ไทยควรดำเนินการเช่นไร ?

ไทยอาจปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปโดยไม่รู้ว่าเบนินที่ซื้อข้าวจากเราจะไปทำอะไรกับข้าวของเราต่อ เช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ ก็คงได้ แต่ก็จะได้แต่เพียงในระยะสั้น เพราะทั้งไนจีเรีย กานา ไนเจอร์ และมาลี ก็คงไม่ยอมให้เบนินทำเช่นนี้ได้เรื่อยๆ แน่ ซึ่งหากเป็นอย่างนั้นตลาดข้าวไทยอาจหายไปถึงร้อยละ 15 โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวที่ประชากรในประเทศเหล่านี้บริโภคก็ไม่ใช่ว่าในในตลาดอื่นที่เป็นหอมมะลิ แต่เป็นข้าวขาว และข้าวเหนียว

ในขณะที่เดียวกันหลายๆ ประเทศในแอฟริกาตะวันตกต่างรอคอย และมุ่งพัฒนาการปลูกข้าวด้วยตนเอง จากการสำรวจภาคสนามยังกานา และไนจีเรีย พบว่า มีชาวจีนสนใจที่จะปลูกข้าวในประเทศเหล่านี้เป็นจำนวนมาก แต่ประเทศเหล่านี้ยังลังเลอยู่ เพราะเมื่อพูดถึงข้าว (rice) หน้าที่ลอยขึ้นมาไม่ใช่ “จีน” แต่เป็น “ไทย”

จึงมีผู้ประกอบการไทยบางรายได้ทดลองเข้ามาหาพื้นที่เหมาะสมในการปลูกข้าว คือ มีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ ได้เข้ามาทดลอง และส่งเสริมให้เกษตรกรในแอฟริกาปลูกข้าวและลืมาอ้าปากได้บ้าง ผลการทดลองพบว่า...

1. ในขณะที่ข้าวไทยพื้นที่ที่อุดมที่สุด (ภาคกลาง) ปลูกได้สูงสุด 800 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ กานา ปลูกได้ 1 ตันต่อไร่ แต่ต้องใช้ปุ๋ย ในขณะที่ไนจีเรีย ได้ผลผลิต 1 ตันต่อไร่ โดยไม่ต้องใช้ปุ๋ย
2. ราคาข้าวรับซื้อให้ราคาดีกว่าที่ไทย โดยที่ไทยข้าวขาวรับซื้อที่เกี่ยวนละ (ตันละ) ประมาณ 7500 -8000 บาท ที่กานารับซื้อตันละ 10,000 บาท
3. มีที่ดินให้เช่าเพาะปลูกมากมาย และราคาถูกกว่าไทย

การปลูกข้าวที่ประเทศเหล่านี้จึงเป็นโอกาสที่น่าสนใจอย่างมาก รวมถึงการต่อยอดไปยังธุรกิจอื่น เช่น โรงสี ฯลฯ

แล้วเกษตรกรไทย ?

หลายคนพออ่านถึงตอนนี้ รวมถึงเหล่ากลุ่มอนุรักษ์นิยมก็อาจรุมกันตำหนิว่าทำลายเกษตรกรไทย จึงอยากให้ข้อมูลว่าการเพาะปลูกที่นี้อย่างไรเสียก็ต้องใช้ความชำนาญ และองค์ความรู้จากเกษตรกรไทย เหตุใดเราจึงต้องจำกัดให้เกษตรกรไทยมีชีวิตเป็นชาวไร่ชาวนาแค่นอยุ่ในนาไปตลอด? โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่ประชากรมากขึ้นแต่ที่ดินการเกษตรลดลง เหตุใดจึงไม่เปลี่ยนให้เกษตรกรไทยได้ออกไปยังโลกกว้าง เปลี่ยนจากชาวนาเป็นที่ปรึกษาด้านการเกษตร และได้รับค่าตอบแทนในอัตราสูง โดยบริษัทไทยที่ทดลองได้ให้ค่าตอบแทนชาวนาไทย ในฐานะที่ปรึกษาด้านการเกษตรในต่างประเทศชนิดที่ 3 ปีมีเงินเก็บในบัญชีที่ไทย มากกว่า 1 ล้านบาท และให้ไปกลับได้ปีละ 1-2 ครั้ง

นี่อาจเป็นหนทางให้ชาวนาไทยได้จับเงินล้าน พร้อมความภาคภูมิใจในชีวิตก็ได้...